

**14 - 18 YAŞ KATEGORİSİ
MANSİYON**

İZMİR'İN ULU ÇINARI VE KADINLARIN ÇAĞDAŞ YÜZÜ: AYŞE MAYDA
Hazırlayanlar: Ayça Oruç, Pelin Dölcü

İZMİR'İN ULU ÇINARI VE KADINLARININ ÇAĞDAŞ YÜZÜ AYŞE MAYDA

GİRİŞ

İzmir yüzyıllardan beri coğrafi konumunun da şansıyladır diğer kültürlerden olan insanların uğrak yeri olmuş, İzmir'e yerleşmiş olan Levantenlerin de katkılarıyla diğer Anadolu kentlerine göre oldukça canlı bir sosyal yaşama ve kültürel zenginliğe ev sahipliği yapmıştır. Türk Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Rumların çekilmesi, Levantenlerin sayısının azalması İzmir'in eskiye kıyasla sosyal yaşamında gerilemeye neden olmuştur. İzmir'in gerileyen sosyal yaşamını yeniden canlandıran isimlerden biri de Türkiye'nin ilk kadın ortodontistleri arasında yer alan Sayın Ayşe Mayda'dır. Ayşe Mayda, İzmir'in sanat, siyaset, eğitim, basın ve iş dünyasının çok yakından tanıdığı, her girdiği yerde saygı ile karşılanan bir toplum gönüllüsü hayırseverdir. Bu çalışmada, İzmir'in 102 yıllık ulu çınarı Sayın Ayşe Mayda'nın başarılarla dolu yaşamı ile İzmir'in sosyal ve kültürel hayatına katkıları araştırılarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ayşe Mayda gibi başarılı, hayırsever, sivil toplum derneklerinde insanlık yararına çalışmalar yapan ve servetini paylaştıkça zenginleştiğini düşünen kişiler ne kadar çok topluma saygın ve başarılı insan örneği olarak sunulur ve ödüllendirilir ise onun gibi duyarlı toplum gönüllülerinin artması da teşvik edilmiş olacaktır.

AİLESİ

Türkiye'nin ilk kadın çene cerrahı olan AyşeMayda, 1916'da İzmir Kemeraltı, Beyler Sokağı yakınındaki, Salepçioğlu Camisi'nin arkasında yer alan Karanlık Sokak'ta doğdu. Babası İzmir'in tanınan isimlerinden nakliyatçı, inşaatçı, üzüm, incir işletmecisi¹⁸ olan, aslen Konya Beyşehirli, Hamalbaş Salih Ağa'dır. Annesi İzmir Seydiköy'lü¹⁹ incir, üzüm kutuları üretimi yapan Kutucu Ahmet Bey'in kızı Hayriye Hanım'dır. 1910'lu yıllarda, Salih Ağa, birinci eşinin hastalanıp vefat etmesi üzerine, ölen eşinin kız kardeşi olan Hayriye Hanım ile evlenir. İşte bu evlilikten Ayşe Mayda ve kız kardeşi Seniha Mayda doğar.

Ayşe Mayda'nın çocukluğu ile ilgili anımsadığı ilk ayrıntı, belleğinde derin izler bırakan, henüz altı yaşındayken tanık olduğu, 9 Eylül 1922, İzmir'in Kurtuluş günüdür.

“O günü unutmak mümkün değil, ben henüz ilkokula başlamamıştım, çok küçüktüm, ‘Gazi Paşa İzmir’e gelecek’ deniyordu. Annemler, sabahlara kadar dikiş makineleriyle bayrak diktiler. Sabahlara kadar ay yıldızı kesiyor, bayrakları dikiyorlardı. Ama Gazi Paşa geldi mi, gelmedi mi farkında değiliz. Sabahleyin kalktık, bizim yanı başımızda Ardahan Oteli vardı, otelin önüne yukardan aşağıya kocaman bir bayrak indirdiler, hepimiz o bayrağı görmek için sevinçten ağlayarak koştuk. Beyler Sokağı'nun ön tarafına çıktık, alkışlar kıyamet gibiydi, bir müddet sonra Türk askerleri geldi. Süvariler atların üzerinde çok yorgundu, biz askerlere su veriyorduk. Aynı gün, evimizin arka tarafında boş bir alan vardı. Bir Yunan

¹⁸ Yaşar Aksoy, “Ayşe Mayda Çok Yaşasın” *Hürriyet*, 22 Kasım 2009.

¹⁹İzmir'in Gaziemir İlçesi.

askeri gizlenmeye çalışarak çevresini kontrol ediyordu. Sanki kaçmak istiyor, ama kaçamıyor gibiydi. Ben onu görünce korkup içeriye kaçmışım.²⁰”

İzmir’in kurtuluşundan dört gün sonra başlayan büyük İzmir yangınına da Sayın Mayda şöyle aktarıyor: “Yunan askerleri İzmir’den çıktıktan sonra büyük yangın başladı. Hepimiz telaşa kapıldık. Uzun süre Alsancak ve Kordon tarafından yükselen alevlere, dumanlara baktık. Ben kırmızı alevleri gördükçe korkudan başımı yastığa dayadığımı, ‘yangın bize de gelecek, o zaman ne yapacağız’ diye ağladığımı anımsıyorum. Akşam babam eve geldi, çok kızgındı bağıra çağıra biraz da küfürlü sözlerle yangını Rum ve Ermenilerin çıkardığını söylüyordu. O günlerde konuşulan Rum ve Ermenilerin Basmahane tarafından Türk Mahallelerini yakmak istediği fakat rüzgârın ters yönde esmesiyle gayrimüslimlerin oturduğu şu andaki fuar alanında bulunan evlerin yandığıydı.²¹”

EĞİTİM YAŞAMI

İlköğrenim Dönemi

Ayşe Mayda, ailesinin maddi olanakları sayesinde evlerine yakın olan özel anaokulunda eğitim yaşamına başladı. O tarihlerde evlerine yakın sayılabilecek iki okul bulunmaktaydı. Bunlardan ilki yalnız erkek öğrencilerin devam edebildiği Özel Dar’ül İrfan İlkokulu²², diğeri ise İzmir’in ilk özel kız okulu olan ve Ayşe Mayda’nın okuduğu Ravza-i İrfan İlkokulu’dur²³.

Ravza-İ İrfan İlkokulu’nda Öğrenciyken
(Ortada İkinci Sırada Esmer Uzun Saçlı Ayşe
Mayda)

Ayşe Mayda, Ravza-İ İrfan
İlkokulu’nda Öğrenciyken, İzmir’in
Kurtuluş Günü Kutlamaları
Töreninde

²⁰ Ayşe Mayda ile 20 Haziran 2018 tarihinde yapılan röportaj.

²¹ A. Mayda, *a.g.r.*

²² Kestelli Caddesi üzerinde bulunan bu okul sonradan Yusuf Rıza İlkokulu’na dönüştürülmüş 1980’li yılların sonlarında da kapatılmıştır.

²³ Bu okul Konak Varyantta İzmir’in ilk hastanelerinden biri olan İzmir Kadın Doğum Hastanesi (İlk adı Devlet Gureba Hastanesi)’nin arkasındaki büyük bir binada bulunmaktaydı.

İlkokul günleri ile ilgili “Bizim okulumuzun müdiresi çok ileri görüşlü, çağdaş bir hanımdı. Ama bu anlattıklarım Atatürk dönemindeydi tabii. Bize ud çalar, birlikte marşlar söyledik. Öğretmenlerimiz bize ‘selamünaleyküm’ der, biz öğrenciler de hep birlikte ‘aleyküm selâm’ diye bağırdık. Sabahleyin mutlaka jimnastik yapılır ondan sonra derse başlanırdı. 9 Eylül törenlerine biz okul olarak katılırdık. Babamın atlı arabaları vardı, atları katanaydı²⁴. Tüm kurtuluş günlerinde ve ulusal bayram törenlerinde en önde top arabasını çekerek tören alanından geçerlerdi. Biz Ravza-i İrfan öğrencileri törende melek olurduk, beyaz kanatlar takardık, ellerimizde de meşaleler olurdu. Hilali Ahmer’e giderdik, orada bizi hazırlarlar, at arabaları getirilir, kurdelelerle süslenirdi. Başımıza şapka giyerdik, biz barışı simgeleyen o günkü deyimle ‘sulh kızı’ olurduk. O zamanki törenlerde Basmane’den kalkan kortej, Kemeraltı’ndaki çarşının içinden geçerdik. Halk, Kemeraltı’ndaki dükkânların önlerine sıralanır, geçiş törenini izlerdi. Töreni izlemek için Tire’den, Ödemiş’ten, Bergama’dan daha birçok yerden bir gün önceden gelenler olurdu. Sonradan tören korteji Varyant’tan gelmeye başladı. Bazı firmalar da reklâmlarını yapmak için katılır, töreni izleyenlere kendi ürünleri olan üzüm, incir, kolonya gibi ürünlerinden hediye ederlerdi.²⁵”

“Ben Birinci Meşrutiyet ilan edildiğinde ilk Türk başhekimi oldum” dediğini duyduğu Dr. Mustafa Enver Bey²⁶ Ayşe Mayda’nın çocukluğunda aile doktorudur. “Merak ettiğim, o dönemde tıbbi teknoloji çok geri idi, o yüzden yalnızca elle muayene eder ama nasılsa hastalığımızı bilir ve bizi iyi ederdi. Sırtımıza bir elini dayayıp diğer eliyle vurur, dinler tüm hastalıkların tedavisine perhizle başlar, ikinci gün biraz, üçüncü gün biraz daha fazla yememize izin verirdi. Onun sivri burnu ve çıkık çenesinin resmini çok çizmişliğim vardır.²⁷”

Çocukluğuna dair Ayşe Mayda’da iz bırakan olaylardan biri de İzmir Karataş’ta bulunan ve o dönemde “İngiliz Bahçesi” olarak bilinen yerdeki evlerine, babasının yakın arkadaşları olan ama birbirleriyle küs bulunan Ege’nin iki ünlü efesi Demirci Mehmet Efe²⁸ ile Yörük Ali²⁹ efelerin gelmesidir. “İki katlı İngilizlere ait bir evde oturuyorduk. İzmir şehir merkezine atlı tramvay geldiği için, babamın atlı arabalarının şehre girişi yasaklanmıştı. 25-30 at bahçemizdeki ahırda tutulurdu. Sanırım 1926 yılıydı. Babam, her iki efe ile arkadaştı ama iki efe de birbirleriyle küstü. Hatta Yörük Ali Efe’nin Demirci Mehmet Efe’yi çok zalim bulduğu³⁰ hiç sevmediği konuşulurdu. Babam iki efeyi de sevdiği için onları barıştırmak için bizim evimize davet etmişti. Demirci Mehmet Efe erken gelmiş babamla sohbet ediyordu, Yörük Ali Efe bahçeye ahır tarafından girip, ‘Merhaba’ diyerek havaya bir el ateş etti. Hemen Demirci Mehmet Efe de bir el ateş ederek, ‘Hoş geldin’ diye cevap verdi. Evde birbirlerine sarılarak barıştılar.³¹”

²⁴ Katana, iri yapılı, güçlü atlara denilmektedir.

²⁵ A. Mayda, a.g.r.

²⁶ Bugün adı Alsancak’ta bir caddeye verilen ve bir heykeli dikilen Dr. Mustafa Enver Bey şu anda İzmir Konak’ta doğum hastanesi olarak çalışan eski adıyla ‘Memleket Hastanesi’nin ilk Türk başhekimidir.

²⁷ A. Mayda, a.g.r.

²⁸ Eşkıya olan ama Yunan işgali başlayınca kendi adamlarıyla Kuvayı Milliye hareketine katılan Demirci Mehmet Efe, düzenli Orduya katılmayı reddedip isyan etti ise de devletle anlaşıp isyandan vazgeçmiş kendisine Nazilli’de bir köy verilmiş, 1961 yılında vefat etmiştir.

²⁹ 1885 – 1951 yılları arasında yaşamış Kurtuluş Savaşı’nda da büyük yararlılıklar göstermiş İstiklal Madalyası sahibidir.

³⁰ Sayın Mayda bunun nedeni olarak, Demirci Mehmet Efe’nin adamı olan Sökeli Ali Efe’nin öldürülmesinden sorumlu tuttuğu 50 – 60 kadar insanı öldürttüğünün konuşulduğunu söylemektedir.

³¹ A. Mayda, a.g.r.

Ayşe Mayda, Karataş'ta oturdukları sürede beşinci sınıfa kadar Ravza-i İrfan İlkokulu'nda okumaktadır. Bu süreçte babası Salih Ağa Osmanlı Sadrazamı Kamil Paşa'nın oğluna evlilik hediyesi olarak Göztepe'de yaptırdığı Kamil Paşa Köşkü'nü satın almış ve kiraya vermiştir. Kiralayanlar burada İtalyan Okulu'nu kurmuştur. Yabancı dil eğitimi de veren bu okul aynı zamanda kız - erkek karışık eğitim yapmaktadır. Eğitiminin daha iyi ve ciddi olduğu düşünülerek Ayşe Mayda ve kız kardeşi Seniha bu okula alınmıştır. Fakat okulun çok sert disiplin kurallarının olması ve arkadaşlarının hepsinin Amerikan Koleji'nde okuması nedeniyle, o da Amerikan Koleji'ne geçmek ister³². Kardeşi İtalyan Okulu'nda kalırken, o ısrarla Amerikan Koleji'ni istemiş ve babasını da ikna ederek bu okula geçmiştir. Aynı zamanda inşaat işleri de yapan Salih Ağa, Emlak Eytam Bankası'nın³³ inşasıyla çok meşgul olduğundan yeni okuluna kayıt işlemlerini de Ayşe Mayda küçük yaşına rağmen kendisinin yaptırdığını belirtmektedir.³⁴ *“Babam, sonradan adı Emlak Kredi Bankası olacak olan, Emlak Eytam Bankası'nın temelini attırıyordu, orası bizimdi. Emlak Eytam Bankası'nın adındaki 'Eytam', yetimler demektir. İzmir'de çok büyük bir deprem olmuştu, babam bu binayı yaptırırken bina depremde oynayabilirdi diye bütün binanın altına o gün için çok yeni bir teknik uygulayarak çakıl taşı döktürdü. Babam, Emlak Eytam Bankası'nın temelini attırırken kurban kestirdi ve kocaman bir pasta getirtti. O zamanlarda, Alsancak'ta bir tek pasta fırını vardı. 'Aman baba bana para ver, gideyim koleje yazılayım' dedim. O zaman kolejin yıllık ücreti 50 liraydı, onu babamdan aldım, tramvaya binip, yalnız başıma koleje gittim. 1928 yılıydı ve 12 yaşındaydım. 5. sınıfa Amerikan Koleji'nde başladım.”*

Ortaöğrenim Dönemi

Amerikan Koleji'ne başladığında 12 yaşında olan ve aynı yıl babasını kaybeden Ayşe Hanım'ın babası ile ilgili hatırladığı son anılarından biri ise İzmir Fuar alanıyla ilgilidir.³⁵ *“Büyük yangından sonra yıllarca bugünkü İzmir Fuar alanı terk edilmiş, harabe olarak kaldı. Orada kimsesizler, sarhoşlar, esrarkeşler dolanırdı. Belediye Başkanı Behçet Uz döneminde oranın fuar haline getirilmesine karar verilince, babam da 40 tane at arabasıyla nakliyecilik yaptığı için, oradan çıkarılan molozların taşınma işi babama verilmişti. Fakat belediyenin o günkü maddi olanakları yetersiz olduğundan Belediye Başkanı Behçet Uz babama para yerine oradan çıkan tüm sokak taşlarını vermişti. Benim şu an oturduğum evimin³⁶ bahçesi bile bu taşlarla döşelidir. Babam ihtiyacı olan çok kişiye bu taşlardan göndermiştir. Hatta bir kısmını ben Amerikan Koleji'ne verdim. Hala evimin bahçesinde bir taş ev yapılacak kadar daha oradan getirilen taş mevcuttur.”* demektedir.

Sayın Mayda Amerikan Koleji yıllarını mutlulukla anıyor. İbrahim Taner Bey ile Miss. Green hocalarını sevgiyle hatırlıyor. O dönemde hiçbir okulda bulunmayan tenis, voleybol kortlarını, oralarda şortlarıyla maçlar yapmalarının kıymetini büyüdükçe daha iyi

³² 1878'de Basmane de açılan Amerikan Koleji 1919'da Salhane'ye, 1928'de de bugünkü yerine taşınmıştır.

O tarihlerde bir bağ evi biçiminde olan okulun öğrenci sayısı 50-60 kadardır. <http://www.aci.k12.tr/icerik.asp?id=7&dil=tr>

³³ Şu anda Çankaya'da Halk Bankası Genel Müdürlük binası olarak kullanılmaktadır.

³⁴ A. Mayda, a.g.r.

³⁵ A. Mayda, a.g.r.

³⁶ Bu ev Kamil Paşa Köşkü olup şu anda Arkas firması tarafından restore edilmekte olan ve daha çok Ayşe Mayda Köşkü olarak bilinen tarihi yapıdır.

anladığını belirtiyor: “Portakal rengi eşarplarımız vardı, onları takardık, sonra kısa şortlarla jimnastik yapar, yürüyüşlere giderdik. Kolejin arkaları dağlık alandı, ne ev vardı, ne yol, her taraf boş araziydi, bazen oralara çıkar yürüyüşler yapardık. İbrahim Bey helva günü düzenlerdi. Eşeğinin üstüne iki tane küfeye helva kazanlarını koyar, gittiğimiz yerlerde helva günü yapardık. Ayrıca sonradan okulun yatılı bölümü açıldı. Çünkü Aydın’dan, Söke’den gelenler oldu. Bu çocuklar sağda solda kalıyorlardı. Küçük çocuklar için aşağıdaki binayı yaptılar. Biz 1950-1951 yıllarında eski mezunlar derneğini kurmuştuk. Hatta Amerikan Koleji’ne erkek öğrencileri almak istediklerinde, ‘Bizim okulumuz kız okulu, neden oğlanları alalım’ dedik. O toplantıda ben de vardım, Toplantıya konsolos ile birlikte katılan iş adamları vardı. Onlar, ‘Bakın biz çalıştırmak için yanımıza eleman arıyoruz, fakat sadece lisan bilen kız elemanlar var, ama erkek elemanlar yeteri derecede lisan bilmiyorlar, ama bu okula gelirlirse bu okul daha da büyür gelişir’ dediler, gerçekten de daha önce kolejin 1933 yılına kadar erkek öğrencisi de vardı. Paradüso derdik eskiden, Şirinyer’deki Amerikan Koleji’nde. Paradüso’ya Alsancak’tan trenle giderdik, Paradüso sonra Kızılcıllu, şimdi de Şirinyer oldu. Bizim hocalar oradan gelirdi, hatta bazı derslerimiz için Bozyaka üzerinden oraya gittiğimizi hatırlıyorum. Hiç unutmam orada güzel bir salon vardı, müzik yapılı, batı müziği konseri dinlenirdi. Daha çocuğuz, biz müzik nasıl dinlenir bilmiyoruz. Bu kültürü orada kazandırdılar bizlere.”

Babasını 1928 yılında kaybeden Ayşe Mayda, ud çalan annesinin kendisine keman çalması önerisini Amerikan Koleji’ndeki arkadaşlarının hep batı müziği ile ilgilenmeleri nedeniyle isteksizce, annesini kırmamak için kabul etmek zorunda kaldığını belirtmektedir. Kardeşi Seniha Mayda piyano dersleri alırken o da dönemin ünlü kemancısı, Zeki Müren dâhil dönemin çok ünlü sanatçılarından da eserlerini seslendirdiği Hayri Yenigün’den dersler almıştır. Ayrıca Dr. Hasan Başkam Bey’den annesi ile birlikte Klasik Türk Müziği dersleri ile Amerikan Koleji’ndeki hocası Madam Olga’dan dans dersleri almıştır.

Amerikan Koleji’nde okuduğu günlerde çıkan Soyadı Yasası’yla birlikte aldığı “Mayda” soyadını seçmesini de “Babam öldüğü için soyadı almaya ben kendim gittim. O dönemde her aileye, Türklüğe uygun soyadı alacaksınız dendi. İsteyen de devletin hazırlamış olduğu hazır listeler içinden birini seçip soyadı olarak alabiliyordu. Benim aklımda düşündüğüm bazı soyadları vardı ama baktım aklımdakiler hep alınmış, ben de hazır listeleri elime aldım a harfinden başladım ama kolejde okuduğum için İngilizce konuşanların da kolay telaffuz edebileceği bir kelime aradım. Mayda sözcüğüne geldim, anlamı da ‘zarif, ince, güzel’ demektir, İngilizce söylenmesi de kolay geldi, onu beğendim ve aldım.³⁷”

1937 yılında Amerikan Koleji’nden mezun olan Ayşe Mayda mezuniyet anıları için “Bizim zamanımızda kep yoktu, beyaz elbiseler yaptırırđık. Doğrudan doğruya beyaz tuvaletler giyilir, saçlarımız yaptırılırdı. Biz kolejden çıkınca, gelin arabası gibi arabanın önünü keserler, para isterlerdi. Kordon Boyu’nda Cumhuriyet Gazinosu vardı. Cumhuriyet Gazinosu’nda yemek yenirdi, orada eğlenilir, babasıyla gelen kızlar babalarıyla dans ederdi.³⁸”

Ayşe Mayda, ortaöğrenimini sürdürdüğü süreçte Atatürk’ü üç kez görmenin mutluluğunu yaşadığını da belirtmektedir³⁹.

³⁷A. Mayda, a.g.r.

³⁸ A. Mayda, a.g.r.

³⁹ A. Mayda, a.g.r.

“1934’de Türkiye’ye İran Şahı Pehlevi gelmişti. Bize Atatürk’ün Şahla birlikte İzmir’e geleceği ve onu karşılayacağımız söylendi. Bizler ellerimizde çiçeklerle onları karşıladık. Fakat polis, suikast endişesiyle herhangi bir şey atulmasını yasakladığı için çiçekler elimizde kaldı. Şah⁴⁰ ile birlikte bizlere el sallayarak ağır ağır önümüzden geçti ama çok güçlü, karizmatik bakışları vardı.” Atatürk’ün görünüşüyle ilgili yakın arkadaşı olan, o dönemin en ünlü Türk Sanat Müziği Sanatçısı Safiye Ayla’nın kendisine “Mümkün olsa tüm İzmir halkını bir turnikeden geçiresek, Atatürk’te herhangi sıradan bir insan olarak geçse, mutlaka duruşuyla, bakışıyla, tavırlarıyla, karizmasıyla onu fark ederdiniz.” dediğini belirtiyor.

Atatürk’ü ikinci kez şu an Mithatpaşa Caddesi üzerinde bulunan Köprü semtinde görür. “Sadık Bey Durağı’ nin olduğu yerde gazinolar vardı. O zaman oralar deniz kenarı, henüz sahil dolgusu yapılmamıştı. Atatürk’te orada yapılan bir baloya katılmıştı. Çok şıktı. Öğretmen Adnan Hanım’ı dansa kaldırmış, muhteşem vals yapmışlardı.⁴¹”

“Üçüncü görüşümde, ben 12 - 13 yaşlarımda idim. İzmir’in o dönemde en ünlü otellerinden biri olan Naim Palas’ta şimdi net hatırlayamadığım hayır amaçlı bir piyango çekilişi vardı. Satılmayan biletleri Atatürk’ün satın aldığını ve çocuklara hediye ettiğini anımsıyorum.”

Konu her Atatürk’e geldiğinde heyecanı artan Ayşe Mayda, Atatürk’le ilgili düşüncelerini de şöyle belirtiyor: “Biz Türk kadınları olarak Atatürk’e çok şey borçluyuz. Atatürk 1921’de öğretmenler kongresinde bay ve bayan öğretmenleri ilk kez bir arada oturtan kişidir. O güne kadar görülmuş şey değil, buna kimse cesaret edemezdi. Türk kadını Atatürk’ü ve devrimlerine sahip çıktıkça özgürlüğünü arttıracaktır. Erkeğe ihtiyacı, bağımlılığı azalacaktır. Bizler, Atatürk’ün 1933’de Üniversite Reformu yaparak üniversite kapılarını kızlara açması sayesinde günümüzdeki noktalara ulaştık. Ama hala Atatürk’ün istediği seviyede değiliz ve Atatürk’ü maalesef anlayamamış çok kadınıımız var.⁴²”

Üniversitesi Yılları

İzmir Amerikan Kız Koleji’ni 1937 yılında bitiren Ayşe Mayda aynı yıl İstanbul Üniversitesi’nin o günkü adıyla “Diş Tababeti Mektebi”ne kaydolar. “Amerikan Koleji’nden birlikte mezun olduğum kız arkadaşlarımdan Mevhibe ile birlikte gittik İstanbul’a. Ne okuyacağımız konusunda kararsızdık. Biz kendi aramızda bunu konuşurken siyah beyaz önlüklü bir bey geldi. ‘Siz nereden geldiniz?’ ‘İzmir’den’ ‘Hangi okuldan?’ ‘Amerikan Koleji’nden’. Hemen bizim elimizden tuttu. Götürdü bizi, buraya kaydolacaksınız dedi. Meğer o diş doktoruymuş, profesörmüş orada. Bizi kaleme, sekreterliğe, götürdüler, kaydolduk. Akşam arkadaşlarla evde oturuyoruz. ‘Kaydolduk.’ dedik. ‘Nereye?’ ‘Diş hekimliğine.’ ‘Herkesin pis ağzına mı elinizi sokacaksınız?’ dediler. “Okula arkadaşım ile birlikte devam ettik ama öğrendikçe daha çok sevdim.⁴³”

Atatürk’ün ölümü sırasında o da İstanbul’da Diş Tababeti Mektebi ikinci sınıfta bir üniversite öğrencisidir. “Hasta olduğumu duyuyorduk ama hiç birimiz ölümü ona konduramıyorduk. Hep bugün yarın yeniden ayağa kalkar diye konuşuldu. Cenazesinin

⁴⁰ İran’ı 1925 den 1941’e dek yöneten İran Şahı Rıza Pehlevi, İngilizlerin baskısı ile tahtı oğluna bırakmak zorunda kalmış 1944’de sürgün edildiği Güney Afrika’da ölmüştür.

⁴¹ A. Mayda, a.g.r. “Şeffaf Siyaset Programı”, Sky TV, 09 11 2009 tarihli yayını.

⁴² A. Mayda, a.g.r.

⁴³ A. Mayda ile 23 Temmuz 2018 tarihinde yapılan röportaj.

Ankara'ya götürülüş törenine katıldım. İnsanlar balkonlarda, kapılarda, her taraf insan seli, o kalabalığın hıçkırık sesleri unutulmazdı.⁴⁴”

İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği'ndeki en büyük şansı ise Almanya'dan Hitlerin ırkçı baskısı nedeniyle kaçmak zorunda kalan Musevi kökenli Alman Profesör AlfredKantorowicz'in hocası olmasıdır. Üzerinden yetmiş yıl geçmesine rağmen evinin duvarını resmiyle süsleyen AlfredKantorowicz için “*Türk bilimi, Türk dış hekimliği için en büyük şanslardan biri Kantorowicz'in ülkemize gelmesidir.*” diyor Ayşe Mayda.⁴⁵

ASİSTANLIĞI VE İŞ YAŞAMI

İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği ve Ortodonti Asistanlığı

1941 yılında okulunu bitirir, hocası Prof. AlfredKantorowicz'in önerisiyle İstanbul Üniversitesi'nde Kantorowicz'in asistanı olarak kalır. O yıllarda İkinci Dünya Savaşı da sürmektedir. Kantorowicz ile birlikte Türkiye'deki tüm diş hekimleri İstanbul'a çağrılıp Harp Cerrahisi derslerini birlikte verirler. Ağızda nasıl şine yapılır, çene lastik rondelelerle nasıl bağlanır, bunları ilk olarak Kantrowicz'den öğrenir ve diğer diş hekimlerine öğretirler.

O yıllarda uyguladıkları, şu anda artık kimselerin bilmediği bazı tedavileri şöyle anlatıyor, “*Damak yarığı yapardık. Burada şimdi hiçbir diş hekimi yapmaz. Burundan dudağa kadar ayrılır, damak boğaza kadar açılır, işlemi yapar sonra birleştirirdik. İki taraftan dişlerden açardık. Yumuşak etin dişlere temas etmesi lazım, yoksa yaşamaz. Nekroz olur, çürür. O zamanlar plastik malzeme yoktu, kauçuk vardı onunla yapardık. Damağı yerleştirsin diye operatör koyup bağlardık. Sonra kırık çeneler olurdu. Bir gün Ankara'dan bize 'Harbe girme tehlikesi var, önlem almalıyız diş hekimlerine Harp Cerrahisi dersi verin.'” diye haber geldi. Türkiye'deki diş hekimlerinin tümü Ankara'ya çağrıldı Kantorowicz'le birlikte onlara Harp Cerrahisi dersine verdik. Sonra ben İzmir'e geldiğimde cerrahlar beni çağırırdı, 'Ayşe Hanım, burada bir çene kırığı var. Gelin bakın, nasıl bağlayacağız?' diye. Şineler yapardık dişlere, o kalın teli ince tellerle bağlardık. Ondan sonra çıkıntılar koyardık, lastik koyar yapıştırırdık tellerle. Çünkü kırılınca çene bir tarafa gider. Sonra onu yerine getirmek için yavaş yavaş lastikle oralara şineler koyar, yavaşça çeneyi çekerdik.⁴⁶”*

Ayşe Mayda ülkemizde ve İzmir şehrimizde ilk pantolon giyen kadınlarımızdan biridir. “*Üniversitede asistanken Uludağ'a birkaç öğrenci arkadaş ve hocalarımızKantorowicz ile Pertev Atanın da katıldığı bir gezi düzenledik. Ben ve arkadaşım iki kız olarak ilk kez kendimize birer pantolon diktirdik zira o tarihe kadar kadınlar arasında pantolon giyilmesi olacak şey değildi. Düşünün bugünkü Afganistan gibi bir toplumuz. Onlarla kayak yapmaya gittik. Erkeklerin arasında, pantolonları ile kayak yapan iki kız, tabii hemen herkesin dikkatini çekiyordu. Otele geldik, orada Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün*

⁴⁴ A. Mayda, a.g.r.

⁴⁵ 1880'de doğan Prof. AlfredKantorowicz, Bon Üniversitesi'nde Diş Hekimliği Fakültesi'nde öğretim görevlisi iken Musevi olduğu için Ren Köprüsü'nü havaya uçurmak istediği bahanesiyle Emsfeld Eyaleti'ndeki Börgermoor toplama kampına gönderilmiş, buradaki dokuz aylık esaretten sonra ailesiyle birlikte, Türkiye'ye kaçarak İstanbul Üniversitesi'nde görevlendirilmiştir. Görevinin birinci yılı sonunda ise yeni adıyla Diş Hekimliği Fakültesi'nin eğitim direktörlüğüne getirilmiş, 1936'dan 1949'a dek bu okulun idari müdürlüğünü de yürütmüştür. Çok sayıda Türk öğrenci yetiştiren Kantorowicz 1950 yılında Almanya'ya dönmüştür. Koptagel, Günsel(2009-2010),”İstanbul Üniversitesi'nde Eskilerden Bildiklerim Hatırladıklarım.” Osmanlı Bilimi Araştırmaları, <http://www.iudergi.com/>,XI/1-2 ss. 204.

⁴⁶ A. Mayda, a.g.r.

oğulları Ömer ve Erdal İnönü de kayak yapmaya gelmişler. Ama öğrendik ki İsmet Paşa pahalı diye otelde kalmalarına izin vermemiş, onlar da kayakçıların kaldığı misafirhanede kalıyorlardı. Geri dönüşte ben İzmir'e gelecektim ama Bursa'dan İzmir'e doğrudan otobüs yoktu. Önce Balıkesir'e geldim. Tren garında pantolonlu halimle treni beklerken erkekler etrafımda birikip 'aaa pantolon giymiş kadın' diye konuşmaya başladılar, bunu gören kondüktör yanıma gelip 'sizi rahat bırakmazlar' deyip beni kendi yanına aldı.⁴⁷”

Ayşe Mayda Kolej Yıllarında Arkadaşıyla (Solda)	Hastasını Tedavi Ederken	Ayşe Mayda Bir Davette (En Önde Sağdan Üçüncü)
---	--------------------------	--

Ayşe Mayda İkinci Dünya Savaşı'nın yokluk yıllarında ailesine ait Salih İş Hanı'nın yangın sonucu yıkılması ve annesinin hastalanması üzerine 1945 yılında akademik kariyerine son verip İzmir'e dönme kararı almıştır. *“Hocam Kantorowicz'e 'ben İzmir'e dönmek zorundayım' dedim. 'kal', dedi. Kantorowicz'in muayenehanesi yoktu. 'Burada Beyoğlu'nda bir muayenehane aç, ben de haftada bir gün senin muayenehanende olacağım, senin tanınmada faydam olur' dedi. Ama ben, annem nedeniyle kalamadım.”*⁴⁸”

Ayşe Mayda İzmir'de muayenehane açmaya karar verince kendisine en çok yardımcı olan kişinin meşhur Osmanlı nazırlarından Pertev Paşa'nın⁴⁹ torunu olan aynı zamanda Kantorowicz'in yardımcılığını yapan Profesör Pertev Ata⁵⁰ olduğunu vurguluyor. *“Almanya'da eğitim almış olan Pertev Bey, benim kendi muayenehanesi'nde bir süre çalışıp deneyim kazanmam konusunda yardımcı oldu. O dönemde Türkiye'nin en tanınan diş hekimi Pertev Ata idi ve İstanbul'un en üst tabakası ona gelirdi. Muayenehanesi de çok lüksü. Muayenehane nasıl işler, özel muayenehanede hastayla nasıl ilgilenilir, bu konularda ondan çok şey öğrendim. Gelmeden önce son olarak Kantorowicz'e 'işyerime nasıl bir tabela astırayım, tabelama ne yazdırayım' diye sordum o da bana 'Hiçbir şey yazdırma sadece Ayşe Mayda yazdır, sen çok meşhur olacaksın, seni o zaman herkes isminden tanıyacak.' dedi. Gerçekten de o dönemde Pertev Ata beyin tabelasında yalnız adı ve soyadı yazardı.”*⁵¹ Ayşe Mayda hiçbir şey yazmadan adını yazdırmaya cesaret edemez ortodontiyi de kimse bilmediği için yalnızca “Diş Hekimi Ayşe Mayda” olarak tabelasını yazdırır.

⁴⁷ A. Mayda, a.g.r. , “Şeffaf Siyaset Programı”, Sky TV, 16 11 2009 tarihli yayını.

⁴⁸ A. Mayda, a.g.r.

⁴⁹ Pertev Paşa, II. Mahmut üzerindeki etkisinden dolayı halk tarafından ‘tuğsuz padişah’ olarak anılan, eski nazırlardan, aynı zamanda şair de olan Osmanlı Devlet adamıdır. <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=4219>

⁵⁰ Pertev Ata, Türkiye'de modern diş hekimliğinin kurucularından sayılır, ilk doktor unvanı kullanan dişçi olarak anılmakta olup yazdığı kitaplar hala kaynak olarak kullanılmaktadır.

⁵¹ A. Mayda, a.g.r.

İzmir'deki İş ve Sosyal Yaşamı

1950 yılında şu an halen oturduğu ve artık Ayşe Mayda Köşkü olarak anılan Kamil Paşa Köşkü'ne taşındı. Konu köşke geldiğinde Sayın Mayda, bir tarihçi kadar ayrıntılı biçimde köşk ve mimarı hakkında bilgi aktarıyor. *“Babam, köşkü 1923 yılında almıştı. Bu köşkü Osmanlı Devleti'nde sadrazamlık da yapan İzmir Valisi Kıbrıslı Kamil Paşa, oğlu Sait Paşa için Mısır'dan bir gelin getirmeden önce 1903 yılında yaptırmış. Hatta okuduklarıma göre Kamil Paşa İzmir'in birçok yerine et astırmış, en son bu köşkün bulunduğu Köprü semtine astırdığı et bozulduğu için köşk yeri olarak burayı seçmiş. Mimar olarak da daha önce İzmir Alman Konsolosluk binası ile İzmir Saat Kulesi'ni de yapan İzmirli Levantenlerden biri olan Mimar Raymond Charles Pere'yi görevlendirmiş. O mimarın ayrıca Karşıyaka'da bir kilisesi ile Alsancak'taki Fransız Hastanesi'ni yaptığını da çoğu kişi bilmez⁵². 1923'de henüz yedi yaşındaydım. Hatırladığım o yıllarda buralarda in cin top atıyor, buralara şehir dışı gözüyle bakılıyordu. Annem, 'ben öyle uzak yere gidip oturmam' dedi. O nedenle ben İzmir'e geldikten beş yıl sonra annem ve kardeşimle birlikte taşındık buraya.⁵³”*

1945 yılında İzmir'de İkinci Beyler Sokağı'nda ilk muayenehanesini açtı. Burada Amerikan Koleji'nden mezun olmasının çok yararını gördü. Eski okul arkadaşları ve onların çevresinin ve Amerikalıların dış doktorluğunu yapması onu kısa sürede İzmir'in en tanınan dış hekimi yaptı.

Sayın Mayda akademik kariyerinin eksik kalmasının pişmanlığını hiç yaşamadığını, İzmir'e dönmesinin çok güzel ve değerli insanları tanınmasına vesile olduğunu belirtiyor. Tanıdığı ilk siyasetçi bakanın, dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Ali Yücel⁵⁴ olduğunu vurgulayan Mayda *“Biraz da tesadüfen hastam oldu. Aslında Hasan Ali Yücel Bey, Pertev Ata Hocamın hastasıydı. Ben de asistandım ama Pertev Bey'in yanında muayenehane tecrübesi kazanmaya çalışıyordum. Kalın kaşlı, heybetli, davudi sesli biri geldi. Hemen tanıdım çünkü gazetelerde sık sık resmi çıkardı. Çok espriliydi. Dış dolgusunu yapmamı o önerdi. Pertev Hocamın kontrolünde dolgusunu ben yapmıştım.”* diye anlatıyor.

1950'li yıllarda Türk Hava Kuvvetleri Komutanı olan Orgeneral Fevzi Uçaner'in hastası olduğunu söyleyen Sayın Mayda, asker hastaları arasında en unutamadığı kişilerden birisinin, her gelişinde Konak'taki Sarı Kışla 'ya 9 Eylül 1922'de Türk Bayrağının asılmasını tekrar tekrar anlatan Zeki Doğan olduğunu belirtiyor.

“Daha çok birlikte olabilelim diye İzmir'den ev aldı⁵⁵” dediği gençlik döneminde en yakın arkadaşlarından, sırdaşlarından biri Safiye Ayla'ydı⁵⁶.

Arkadaşı Naci Sadullah⁵⁷ aracılığıyla ünlü Halikarnas Balıkcısı Cevat Şakir'le tanıştı. *“O bizden 25 - 30 yaş büyüktü, çok kültürlü ama çok konuşmayı sevmeyen birisiydi, bana*

⁵²Raymond Charles Pere'nin en ünlü yapıtı İzmir'in simgesi durumunda olan, Saat Kulesi'dir. Bu kule Pere'nin daha önce yaptığı Alman Konsolosluk binasının çok beğenilmesi üzerine ona yaptırılmış, Kule'nin yanında inşa ettiği ve II. Abdülhamit'in tahttaki 25. yılını simgelemesi sebebiyle 25 musluklu olarak tasarladığı sekizgen havuz ise maalesef günümüze kalamamıştır. http://www.nedimatilla.org/index.php?option=com_content&task=view&id=154&Itemid=66

⁵³ A. Mayda, a.g.r.

⁵⁴ Hasan Ali Yücel, Cumhuriyet tarihinde, Türk eğitim sisteminde en büyük aşamayı yaptıran kurumlardan biri olan Köy Enstitüleri'nin kurucusu olup, Şair Can Yücel'in babasıdır.

⁵⁵ A. Mayda, a.g.r.

⁵⁶ Ünlü Türk Sanat Müziği sanatçısı olup Atatürk'ün en sevdiği şarkıcılardan biridir.

güzel dostlar kazandırdı.” Diyerek andığı Cevat Şakir vasıtasıyla, onun yeğeni, Türkiye’nin ilk önemli kadın seramik sanatçısı Füreyâ Koral’ı ve ünlü kadın ressamlarımızdan Fahrünnisa Zeyd’i ve Aliye Kabağağaçlı’yı tanıdı. Özellikle Füreyâ en yakın dostlarından biri oldu. Safiye Ayla ile evlenen, İstanbul Belediye Konservatuvarı’nın yanı sıra Bağdat Konservatuvarı’nın da kurucusu olan, değeri ölçüsünde tanınmadığını düşündüğü sanatçı Şerif Muhittin Targan ile iyi arkadaşlardı.

Türk müziğinin en güçlü seslerinden biri olan, aynı zamanda opera sanatçısı Ruhi Su⁵⁸ ile ünlü edebiyatçı Samim Kocagöz⁵⁹ yakın dostları ve hastalarıydı.

İzmir’in sayılı işadamlarından biri olan Selçuk Yaşar ve babası İbrahim Bey hastası ve arkadaşlarıydı. Yine İzmir’in sayılı zenginlerinden, iş adamı Şerif Remzi Reyent⁶⁰ yakın görüştüğü sevdiği bir arkadaşydı. İzmir Urla’nın yetiştirdiği en önemli edebiyatçılardan olan Necati Cumalı beraber çok sık gezilere çıktığı çok yakın dostlarından biriydi.

Ayşe Mayda Bir Yılbaş Balosunda **Ayşe Mayda Dernek Çalışmalarında (İlk Sırada Ortada)**

İzmir’in efsanevi başkanlarından ve babasının da yakın dostu olan diş doktorluğunu da yaptığı, Behçet Uz⁶¹ takdir ettiği bir siyasetçi olup onun için Ayşe Mayda şöyle diyor: *“İzmir onun kıymetini daha iyi bilmeli, daha birçok yere onun adını verirken umuyorum. İzmir Fuarı’nın ismi de Behçet Uz olarak yenilenmelidir. Behçet Uz benim tanıdığım en bilinçli hayvan hakları savunucularından biridir. Gelecekte Fuar⁶² alanı olacak olan yangın yerindeki molozların temizlenmesi, nakliyecisi olduğu için benim babama verilen bir görevdi. Molozlardan Fuar alanının temizlenmesi aylarca sürdü. Bu iş tamamlandığında tam 168 at*

⁵⁷ Gazeteci Naci Sadullah, Uşakizade ailesinden olup Halit Ziya Uşaklıgil’in yeğenidir. Aynı zamanda Mustafa Kemal Atatürk’ün ayrıldığı eşi olan Latife Hanım da Naci Sadullah’ın halasının kızıdır.

⁵⁸ Türk opera sanatının kurucularından biri sayılan Ruhi Su, aydınlara halk türkülerini sevdiren türkücü olarak da tanınmaktadır.

⁵⁹ Samim Kocagöz İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdikten sonra Lozan Üniversitesi’nde sanat tarihi eğitimi almıştır. Devlet Konservatuvarı’nda sanat tarihi dersleri vermiş edebiyat alanında çok sayıda ödül kazanmıştır.

⁶⁰ ‘İzmir’de deste anahtarlı Şerif Bey’, ‘anahtarlarının sayısını bilmeyen adam.’ olarak tanınan, hiç evlenmemiş, tüm mal varlığı yeğenine kalmış, üzüm, incir ihracatçısı olup adına Karabağlar’da ‘Şerif Remzi İlköğretim Okulu’ yapılmıştır. *Hürriyet*, 28 Mart 2001. İzmir Konak da bulunan ve 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi’nin toplandığı bina da Şerif Remzi Bey’e ait incir deposu olup kongre için tahsis edilmiştir. Tayfun Er *“Erguvaniler, Türkiye’de İktidar Doğanlar”*. İzmir, 2007, s. 70.

⁶¹ 1893’de Denizli’de doğan Behçet Uz, 1931–1941 yılları arasında İzmir Belediye Başkanlığı yapmış sonrasında Milletvekili olmuş ayrıca Ticaret ve Sağlık Bakanlıkları yapmıştır.

⁶² İzmir’deki kültür Park

ölmüştü. Behçet Uz işte bu ölen atlar için bir anıt yaptırarak Fuar alanına koydurmuştur. Bu anıt hala Fuar alanında durur. Belki de Türkiye'deki ilk hayvan anıtı⁶³ budur.”

Yaşlı ileri olan İzmirliilerin her yere asfalt yol yaptırdığı için “Asfalt Osman” olarak tanıdığı, İzmir’in Eski Belediye Başkanlarından Osman Kibar⁶⁴ sevdiği arkadaşlarından ve hastalarından biridir. İzmir’in yetiştirdiği ünlü yazar, siyasetçi, şair, besteci Rüştü Şardağ yakın aile dostudur.

Çocukluklarını bildiği Pakize Suda⁶⁵ ve Sezen Aksu⁶⁶ hem komşusu hem hastasıydı. Nejat Eczacıbaşı ve oğulları ile aileden olan çok sayıda bayanla dostluğunu hala sürdürüyor. Ayrıca Hayrettin Karaca⁶⁷ ve Muazzez İlmiye Çığ⁶⁸ diğerlerine göre daha yakın zamanda dostluk kurduğu ve takdirle izlediği dostları arasında bulunuyor.

Yıllardır komşusu olduğu şu anda İzmir Özel Türk Koleji’nin bulunduğu yerin eski sahibi, Mustafa Kemal Atatürk’ün ayrıldığı eşi olan Latife Hanım ve onun köşkü ile ilgili olarak da Sayın Mayda şunları anlatıyor: *“Bu köşk Latife Hanım Köşkü diye biliniyor ama asıl adı Latife Hanım’ın dedesinden dolayı Sadık Bey Köşkü’dür. Sadık Bey’in develeri vardı, o da babam gibi nakliyeciydi. Latife Hanım’ın ortanca kardeşi Vecihe Hanım’ın dişlerini ben yapıyordum. Gelinleri Gönül de hastamdı. Hepsini saymayayım ailenin tüm üyelerinin dişlerine ben bakardım. Fakat ben şu an oturduğum köşke taşındığımda Latife Hanım İstanbul’a taşınmıştı. Latife Hanım beni ismen biliyordu ama ben karşılıklı olarak Latife Hanım’la tanışma şansı bulamadım⁶⁹”.*

YARDIMSEVERLİĞİ

Onun hakkında kiminle konuşulsa ilk duyulan şey Ayşe Mayda’nın hayırseverliği ve hayvan hakları savunuculuğu olmakta. Bir toplum gönüllüsü olan ve insanları, hayvanları mutlu etmekten, onların sevincini görmekten mutlu olan Sayın Ayşe Mayda yaptığı hayırların neler olduğunu söylemeyi ayıp sayacak kadar mütevazı, kendisine şunları yapmışsınız denildiğinde hemen konuyu değiştirmeye çalışacak kadar alçak gönüllü bir yardımsever. 91 yaşında iken vefat eden kız kardeşi Seniha Mayda adına, İzmir Karabağlar’da şu anda 1700 dolayında öğrencinin öğrenim gördüğü, 95 öğretmenin görev yaptığı, içinde spor salonu, fen

⁶³ Sayın Sancar Maruflu bu anıtın Mimar Şadi Çalık tarafından yapıldığını ve pirinçten olduğu ayrıntısını vermektedir. Sancar Maruflu ile 25 Temmuz 2018’de yapılan röportaj. Şadi Çalık Türk Heykelticiliğinde ulusal ve uluslararası çok sayıda ödülün sahibi olup Kültür Parktaki ‘‘At Başları’’ dışında ‘‘Yatan Kadınlar’’ yapıtlarıyla tanınan bir mimardır. http://www.Mimarlikmuzesi.org/Collection/Detail_sadi-calik_57.html

⁶⁴ 1909 Selanik doğumlu olan Osman Kibar, Robert Koleji bitirmiş, siyasete girerek 1964 ile 1973 yılları arasında 9 yıl İzmir Belediye Başkanlığı yapmıştır.

⁶⁵ Gazeteci, yazar, oyuncu.

⁶⁶ İzmir’in en tanınmış şarkıcı, besteci, söz yazarlarından biridir.

⁶⁷ Türkiye’de tekstilde ‘‘Karaca’’ markasını yaratan iş adamıdır. TEMA Vakfı’nın da kurucusu olan Karaca uzun yıllardır doğa gönüllüsü olarak çalışmaktadır. Hannover Üniversitesi’nden Ekoloji Profesörü [Franz H. Meyer](#).

Hayrettin Karaca’dan “Şimdiye kadar hiç böylesine kişisel çıkar gütmenden, kendini insanlığın yararına çalışmaya adanmış birine rastlamadım.” diye söz etmektedir.

⁶⁸ Ülkemizin ilk kadın Sümeroloğu ve Hititoloğu olan İlmiye Çığ, [Sümer](#), [Akad](#) ve [Hitit](#) dillerinde yazılmış on binlerce tableti sınıflandırıp numaralandırmış, bunlarla ilgili çok sayıda kitap da yayımlamıştır.

⁶⁹ A. Mayda, a.g.r. Burada Ayşe Mayda’nın yalnızca iş yaşamından kaynaklanan ve eski dönemde oluşmuş arkadaşlıklarına yer verilmiştir. Aksi takdirde günümüzde Ayşe Mayda’nın İzmir’deki dost ve arkadaşlarına yer verilecek olursa İzmir’in kültür, sanat, siyaset camiasının büyük kısmını saymak gerekecektir.

ve bilgisayar laboratuvarları da bulunan “Seniha Mayda İlköğretim Okulu”nu yaptırmıştır⁷⁰. Bu okulun bakım onarım ve diğer ihtiyaçları için de hala desteğini sürdürmektedir.

Karabağlar’da yaptırdığı bu okulun bahçesine ayrıca tüm donanımıyla, annesinin adını taşıyan “Hayriye Mayda Kültür Merkezi” ni yaptırmıştır.

İzmir Amerikan Koleji’nde kütüphanenin üzerinde bir düzenleme yaptırarak öğrenciler için teras katı oluşturup tüm donanımını tamamlamıştır. Amerikan Koleji yönetimi de bu terasa “Ayşe Mayda Terası” adını vermiştir.

İzmir Küçükyaalı’da kendi adını taşıyan “Ayşe Mayda Aile Sağlık Merkezi” ni kurup donanımını sağlamış, Sağlık Bakanlığı’na hediye etmiştir.

İstanbul Zeynep Kamil Hastanesi’nde tüm tıbbi cihazları içinde bir oda düzenlemesi yaptırmıştır. Küresel çapta kızların ve kadınların toplum içindeki durumlarını iyileştirmeye çalışan uluslararası bir dernek olan Soroptimist Derneği’nin İzmir kurucusudur. “Muayenehaneme iki bayan geldi, biz sizi duyduk, yardım derneklerinde çok etkinlikler yapıyormuşsunuz. Biz sizi diğer ülkelerdeki yardım dernekleriyle birleştirelim” dediler. “O zamana dek biz yardım toplama amaçlı konserler, çaylar düzenliyorduk onlar ise siz para toplamayacaksınız siz cebinizden para vereceksiniz” dedi. “Derneği 1951’de kurduk. Ama zenginlerimiz de henüz bu tür para vermeye hazır değildi. Çok kişi dernekten çıktı. Sonra yeniden 1963’de bir kez daha kurduk⁷¹”.

Sayın Mayda bugün de Soroptimist⁷² faaliyetlerin yani Türk kızlarının ve kadınlarının daha iyi eğitim ve yaşam şartlarına sahip olabilmeleri için çalışan bu derneğin İzmir’de onursal başkanlığını faal olarak sürdürmektedir.

2009 yılında kadınlar günü etkinlikleri çerçevesinde, 30 kadın örgütünün bir araya gelmesiyle oluşturulan İzmir Kadın Kuruluşları Birliği’nin düzenlediği “Su” konulu, İzmirli Kadın Sanatçılar Resim Sergisi’nin maddi destekleyiciliğini İzmir Büyükşehir Belediyesi ile birlikte yapmıştır⁷³.

“Hayvan haklarında öncülük yaptı, hiç usanmadan her eyleme koştu. Hayvanların imhasına en sert tepkileri daima o verdi.” diyor İzmir’in önde gelen gazetecilerinden biri olan Sayın Yaşar Aksoy⁷⁴. Gündüzleri güzelim bahçesinde, geceleri ise özel odalarında barındırdığı sürüyle kedi ve köpek beslemiştir. İzmir Hayvan Severler ve Koruyanlar Derneği’nin kurucularından biridir⁷⁵. Bugün hala evine gidip köşkün zilini çaldığınız anda karşınızda bir kedi ve köpek ordusu buluyorsunuz.” İzmir’ deyince akla gelen ilk kişilerden biri olan Sayın Sancar Maruflu’nun deyimiyle kedi ve köpekler onun bahçesinde nasıl barış içinde yaşanır bunu insanlara kanıtlamaktadır⁷⁶.

⁷⁰ Milli Eğitim Bakanlığı’nca sonradan yapılan düzenleme ile “Seniha Mayda İlköğretim Okulu” şu anda “Seniha MaydaOrtaokulu”na dönüştürülmüştür. Fakat maalesef okulun resmi sitesinde (<http://senihamayda.meb.k12.tr/>) okulu başılayan Sayın Ayşe Mayda ile ilgili hiçbir bilgi yer almamaktadır.

⁷¹ Ayşe Mayda ile 5 Eylül 2018 tarihinde yapılan röportaj.

⁷² http://soroptimistturkiye.org/Documents/Downloads/Dok%C3%BCman_Dergiler_06.02.2012_162629.pdf

⁷³ Hürriyet 9 Mart 2009.

⁷⁴ Yaşar Aksoy, Ayşe Mayda Çok Yaşasın, Hürriyet Gazetesi, 22 Kasım 2009.

⁷⁵ Haber Ekspres Gazetesi, 18 Ekim 2011.

⁷⁶ Sancar Maruflu ile yapılan 19 Ağustos 2018 Tarihli röportaj.

Karabağlar'da "Seniha Mayda İlköğretim Okulu" Kendi Evinde Özgür Dolaşan Hayvanları

Sayın Yusuf Ziya Gökse'nun valiliği döneminde Bornova ve Bayraklı tepelerine bir milyon fidan dikimini öngören "Mavi Körfez Yeşil İzmir" projesini destekleyerek Ege Orman Vakfına 2005 yılında yüklü miktarda para yardımında bulunmuştur⁷⁷.

Ayşe Mayda, Adını Taşıyan Göleti Ziyaretinde	Kaynak: Yeni Asır Gazetesi, 9 Mayıs 2010.	Kaynak: Yeni Asır Gazetesi, 11 Haziran 2005.
--	---	--

İzmir İl Fakirlerine Yardım Derneği'nin üyesidir. Dernek Başkanı Sayın Sancar Maruflu'nun deyimiyle derneğin en önde gelen bağışçılarından biri Ayşe Mayda'dır.

Aynı biçimde bilinmeyen hayırseverliklerinden biri de Türk Emniyet Teşkilatı'nın sürekli bağışçılarından biri olmasıdır.

Konak Belediyesi'nin gönüllü annelerle birlikte düzenlediği ihtiyacı olan çocukların isteklerini yerine getirmeye çalışan ve bugüne dek iki binin üzerinde çocuğun isteğini yerine getirmiş olan "Hayal Et Geçekleşsin" projesinde yer alan manevi annelerden biri Sayın Ayşe Mayda'dır⁷⁸.

Babası için Konya Beyşehir'de "Salih Ağa Camisi" ni yaptırmıştır. 2017 yılında İzmir Güzelbahçe'de çocukların ve gençlerin spor yapmalarını sağlamak için yapılan spor tesisine altı yüz bin liralık bağışta bulunmuştur. İzmir'in önde gelen denizcilik şirketi olan Arkas ile işbirliği yapılarak şu anda içinde yaşadığı, Kamil Paşa Köşkü'nün kültür amaçlı bir merkez yapılması çalışmaları devam etmektedir.

⁷⁷ Cumhuriyet Gazetesi 11 Mayıs 2005.

⁷⁸ Yeni Asır Gazetesi, 09 Mayıs 2010

BAŞARILARI VE ALDIĞI ÖDÜLLER

Türkiye'nin ilk bayan ortodontisti olan Ayşe Mayda'nın çok sayıda kurum tarafından kendisine verilmiş ödülleri, başarı plaketleri ya da en büyük onurlardan saydığı adının bazı yerlere verilmesi bulunmaktadır.

Amacı ırk, din, dil gözetmeksizin tüm insanların dostluklarını güçlendirmek, topluma daha düzenli, disiplinli ve organize bir şekilde hizmet edebilmek, uluslararası anlayışı geliştirmek olan **Uluslararası Inner Wheel Kadın Kulübü** tarafından ödüllendirilmiştir. Bu dernek tarafından, düzenli olarak ve uzun süredir hayır kurumları ya da organizasyonların içerisinde olanlara veya başkalarının yararına büyük kişisel özverilerde bulunanlara verilen **MargaretteGolding Ödülü'nü**⁷⁹ ülkemizde Dilek Sabancı⁸⁰ ve Türkan Saylan'dan⁸¹ sonra kazanan üçüncü Türk Kadını Ayşe Mayda'dır.

Kaynak: Yeni Asır Gazetesi, 25 Kasım 2011	Kaynak: Yeni Asır Gazetesi, 1 Mayıs 2011	“Ustaya Saygı Ödülü”nü dönemin Konak Belediye Başkanı Hakan Tartan’ dan alırken.
---	--	--

Ege Orman Vakfı tarafından, Orman Vakfı'na katkıları nedeniyle İzmir'de yaptırılan ilk yangın söndürme göletine “Ayşe MaydaGöleti” adı verilmiş, ayrıca adına bir orman oluşturulmuştur. Kendisini en çok heyecanlandıran hediyelerden biri olarak Ayşe Mayda bu olayı şöyle anlatmaktadır. *“Bana sürpriz yapılmış bana davet gönderdiler. Orman Vakfına bağışladığınız fidanları görün dediler. Ormana doğru çıktık, önümde “Ayşe MaydaGöleti” levhasını görünce çok duygulandım. Aynı duyguyu evimin önündeki sokağa adımın verilmesinde de yaşadım. Birde yaptırdığım okul nedeniyle Cumhurbaşkanı olan Sayın Süleyman Demirel tarafından Çankaya Köşküne davet edilip hem Cumhurbaşkanı rozeti hem de takdir belgesi almak da beni çok mutlu eden olaylar arasındadır.”*⁸²

Konak Belediyesi tarafından iş yaşamındaki başarılarından, Sivil Toplum örgütlerindeki aktif çalışmalarından ve hayırseverliğinden dolayı Ayşe Mayda'ya “Ömür Boyu Onur Ödülü” verilmiştir.

Amerikan Koleji tarafından okul kütüphanesinin üzerindeki terasa “Ayşe Mayda Terası” adı verilmiştir. Asıl adı “Kamil Paşa Köşkü” olan ama bugün daha çok “Ayşe Mayda Köşkü” olarak tanınan 115 yaşındaki köşkü Sayın Mayda tarihi dokusuna uygun olarak

⁷⁹ <http://www.innerwheelturkiye.org/innerdunya.asp>

⁸⁰ Dilek Sabancı bu ödüle zihinsel engellilere yönelik yaptığı çalışmalarından dolayı layık görülmüştür. *Radikal Gazetesi*, 09 Ocak 2003

⁸¹ Türkan Saylan, Türkiye'deki kız çocuklarının eğitimi konusundaki katkıları nedeniyle bu ödüle hak kazanmıştır.

⁸² A. Mayda. a.g.r.

korumuştur. Bu nedenle İzmir Büyükşehir Belediyesi 2003 yılında geleneksel “İzmir Büyükşehir Belediyesi Tarihe Saygı” ödülüne Ayşe Mayda’ yı layık görmüştür.⁸³

İzmir Konak Belediyesi tarafından şu an oturduğu sokağa “Ayşe Mayda Sokağı” adı verilmiştir.

Dünya Ortodontistler Rehberine adı yazılan ilk kadın Türk Diş Doktoru Ayşe Mayda olmuştur⁸⁴. İzmir Diş Hekimleri Odası’nın kurucuları arasında yer almaktadır. İzmir Amerikan Koleji’nin Mezunlar Derneği kurucularından biridir.

Konak Belediyesi tarafından düzenlenen, bilgi birikimleri, yetenekleri, yaşamları, başarılarıyla iz bırakan İzmirli düşünce, sanat ve bilim insanlarına verilen “Usta’ya Saygı” Ödülü 2011 yılında Sayın Ayşe Mayda’ya verilmiştir. Bu ödül için her zamanki mütevazılığı ile “ben neyin ustasıyım ki” diyen Ayşe Mayda’ya Şair Namık Kuyumcu “Hayatın Ustasıyız” diyerek yanıt vermiştir.⁸⁵

Türkiye Cumhuriyeti Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT), eğitime ve hayır kurumlarına yaptığı katkılardan dolayı Ayşe Mayda ve kardeşi Seniha Mayda adına 2006 yılında posta pulu bastırılmıştır.

Ayşe Mayda Ve Kardeşi Seniha Mayda Adına PTT Tarafından Bastırılan Pul	“Örnek Cumhuriyet Kadını” Ödülünü İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Aziz Kocaoğlu’ndan Alırken	İzmirli Kadın Sanatçılarla “Ayşe Mayda Güzel Yaşam Ödülü” Etkinliğinde
---	---	---

⁸³ Haberde köşkün adı “Ayşe Mayda Köşkü” olarak yer almaktadır. *Haber Ekspres*, 18 Ekim 2011.

⁸⁴ *Milliyet*, 22 Kasım 2011.

⁸⁵ Bu törene katılanlar aynı zamanda Ayşe Mayda’nın katıldığı etkinliklerin neler olduğunu da bize yansıttığı için verilme gereği duyulmuştur. Ayşe Mayda’nın yaşamından kesitler gösteren kısa filmle başlayan *Ustaya Saygı* programında açılış konuşmasını Konak Belediye Başkanı Dr. Hakan Tartan gerçekleştirmiştir. Konak Eski Belediye Başkanı Muzaffer Tunçağ, Emekli Ege Ordu Komutanı Fikret Küpeli, Gazeteci Yazar Yaşar Aksoy, Halikarnas Balıkcısı’nın kızı İsmet Kabağaçlı Noonan ile kızı Kuki Noonan, Amerikan Koleji Türk Müdüresi Anet Gomel, İzmir Soroptimistler Derneği Başkanı İlke Erol, İzmir Hayvan severleri Koruma Derneği Başkanı Suna Akatürk, Salı Grubu temsilcilerinden Sevil Tüzmen, avukat arkadaşı Melike Kızılpınar, Amerikan Koleji Mezunlar Derneği Başkanı Sevin Oran, Ege Orman Vakfı Genel Müdürü Metin Gençol, Uşakizade Köşkü Müdürü Ahmet Gürel, Tema temsilcisi Ender Uyuğ. <http://www.izmirdesanat.org/ayse-mayda-ustaya-saygi>

İzmir’de faaliyetini sürdüren, bünyesinde 30 kadın sivil toplum kuruluşunun yer aldığı **“İzmir Kadın Kuruluşları Birliği”** tarafından 2009 yılında **“Örnek Cumhuriyet Kadını”** seçilmiştir.

Yine **“İzmir Kadın Kuruluşları Birliği”** tarafından her yıl İzmir’li kadın sanatçıları desteklemek amacıyla sanatın her alanında özgün katkı sağlayan, İzmir’in bayan sanatçılarına **“Ayşe Mayda Güzel Yaşam Ödülü”** verilmektedir⁸⁶.

2017 yılında Cumhuriyet Kadınları Derneği Güzelbahçe Şubesi, tarafından Güzelbahçe’ye spor tesisleri kazandıran, Ayşe Mayda yılın annesi seçilmiştir.

SONUÇ

Bugün 102 yaşında olan Ayşe Mayda İzmir kentinin son yüzyılının tarihi belleğidir. Onun yetiştiği dönemde İzmir’de ve Türkiye’de kadınlar en çok hemşire veya öğretmen olabilirken Ayşe Mayda ve onun gibi bir avuç kadın, öncü olmuş kendisinden sonraki Türk kızları için de rehberlik etmiş onlara yeni dünyaların kapılarını açmıştır.

Ayşe Mayda İzmir’in önde gelen modern, zengin ve eğitilmiş kadınlarını çevresine toplayarak İzmir’de kadın aydınlanmasında aktif rol almış ezilen muhtaç kadınlara ve çocuklara ulaşmaya, onların elinden tutmaya çalışmıştır. Bu öncüler, kadınların pek görünmediği, giremediği yerlere özellikle bayan arkadaşlarıyla giderek kadın varlığının ve haklarının güçlendirilmesinde rol oynamışlardır.

Ayşe Mayda, çağdaş Türk kadını olarak, giyimiyle, davranışları ve yardımseverliği ile örnek bir insandır. Çok zengindir ama **“İnsanlar zengin olma hakkına sahiptir fakat zengin gibi yaşama lüksü, hele bizim gibi fakiri çok olan toplumlarda olmamalıdır.”** sözünü söyleyecek mütevazılığa sahiptir. İzmir hatta Türkiye genelinde her yerde herkese ama özellikle varlıklı kişilere örnek gösterilmesi gereken, asıl zenginliğin biriktirmek değil paylaşmak, insanları, hayvanları mutlu etmek olduğunu yaşayarak kanıtlayan bir rol modelidir.

Son söz olarak, Sayın Ayşe Mayda’nın İzmir’in kültürel kimliğine kattığı bunca değere karşılık, İzmir’de bulunan Diş Hekimliği Fakültelerimizden birine **“Ortodontist Ayşe Mayda Diş Hekimliği Fakültesi”** adının verilmesinin, tarafımızca, biz İzmirlielerin vefa borcu olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAP, MAKALE ve KÖŞE YAZILARI

Aksoy, Yaşar., (22 Kasım 2009), Ayşe Mayda Çok Yaşasın, Hürriyet Gazetesi.

Atilla, Nedim., (2007), Kıbrıslı Mehmet Kamil Paşa, <http://www.nedimatilla.org>

Atilla, Nedim.,(2007), Unutulmuş Bir Mimar, <http://www.nedimatilla.org>

Er, Tayfun., (2007), “Erguvaniler, Türkiye’de İktidar Doğanlar”. Duvar Yayınları, İzmir.

Erciyas, Saadet, (11 Şubat 2015) “Ayşe Mayda: Güzel İzmir’in Zarif Tanığı”

<http://www.kentyasam.com>

⁸⁶<http://www.kentyasam.com/3-izmirli-kadin-sanatcilar-sergisi-hbrdy-18954.html>, Y. Ülkü, Su’dan Dört Birinci Çıktı, <http://www.haberhurriyeti.com/HaberDetay/HaberDetay.aspx?ID=1027>

Koptagel, Günsel,(2011), Eskilerden Bildiklerim, Hatırladıklarım, Osmanlı Bilimi Araştırmaları Dergisi, İstanbul Üniversitesi.
Aytar, İncisel., (27 Ekim 2016) Türkiye'nin ilk kadın ortodondisti: Ayşe Mayda <https://www.aydinlik.com.tr>
Cantürk, Melis., (05 Haziran 2018), Cumhuriyet Tarihinin Zarif Tanığı: Ayşe Mayda. <http://narliderelife.com>
Ünaz, Hanzade.,(20 Şubat 2015) Ben Cumhuriyetten Önce de Vardım. <http://www.egedesonsoz.com>

GAZETE, DERGİ ve TELEVİZYON

Cumhuriyet Gazetesi
Haber Ekspres Gazetesi
Hürriyet Gazetesi
Milliyet Gazetesi
Radikal Gazetesi
Sabah Gazetesi
Sky Dergisi
Sky TV
Yeni Asır Gazetesi

RÖPORTAJLAR

Yapılan Röportajlar
Ahmet Gürel ile 28 Ağustos 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj.
Ayşe Mayda ile 20 Haziran 2018, 23 Temmuz 2018, 5 Eylül 2018 Tarihlerinde Yapılan Röportajlar.
Sancar Maruflu ile 19 Ağustos 2018 Tarihinde Yapılan Röportaj.
2. Yararlanılan Röportajlar
Gürel, Ahmet., (2010) Ayşe Mayda- İzmir Tanıklığı, İzmir Platformu <http://izmirplatformum.com>
Sky TV, Şeffaf Siyaset Programı, 09. 11. 2009 – 16. 09. 2009 Tarihli Yayınları.

İNTERNET KAYNAKÇA

<http://addizmir.com/haberdetay/>
<http://narliderelife.com>
<http://tr.wikipedia.org>
<http://www.egedesonsoz.com>
<https://degisimicinbagis.org/>
<https://www.aydinlik.com.tr>
<https://www.haber46.com.tr>
<https://www.yeniasir.com.tr/yasam>
[www.aci.k12.](http://www.aci.k12)
www.haberhurriyeti.com
www.innerwheelturkiye.org

www.iudergi.com
www.izmirdesanat.org
www.izmirplatformum.com
www.kenthaber.com
www.kentyasam.com
www.kimkimdir.gen.tr
www.mimarlikmuzesi.org
www.nedimatilla.org
www.soroptimistturkiye.org